

Juliusz A. Chrościcki, Ryszard Szmydki

Wazowie w podróży. Europejska peregrynacja Władysława Zygmunta

Trudno przecenić znaczenie podróży synów Zygmunta III po Europie Zachodniej i Południowej dla rozwoju cywilizacyjnego Rzeczypospolitej w XVII w., zwłaszcza w zakresie literatury, sztuki, teatru muzyczno-baletowego i opery zwanej *dramma per musica*. Nie należy także zapominać o celach politycznych realizowanych podczas tych peregrynacji. W sierpniu 1638 r. Władysław IV wraz z pierwszą żoną Cecylią Renatą pojechał do wód, czyli do Baden-Baden niedaleko Wiednia, gdzie spotkał się z parą cesarską. Aleksander Karol, najmłodszy syn Zygmunta III, Italię poznał podczas podróży w latach 1633-1634 - miał on udać się do Madrytu, ale dotarł tylko do Neapolu, skąd wracał przez Rzym, Florencję, Mediolan i Wiedeń. Kardynał Jan Albert, wysłany do Włoch przez króla z misją dyplomatyczną, zmarł nagle w Padwie (29 grudnia 1634 r). Nie sposób pominąć licznych podróży Jana Kazimierza, który otrzymał godność honorowego opata paryskiego opactwa Saint Germain des Prés. W drodze do Portugalii został aresztowany we francuskim porcie - aż dwa lata spędził w więzieniu. Później został na krótko jezuitą w Loreto. Podczas pobytu w Wiedniu, gdzie starał się o rękę arcyksiężniczki, otrzymał wiadomość o śmierci króla Władysława IV - powrócił do Warszawy, by uczestniczyć w elekcji. Ostatnią podróż, po swojej abdykacji, odbył do Francji, gdzie otrzymał godność opata klasztoru w Saint-Germain. W południowych Niderlandach gościła również jego królewska małżonka Ludwika Maria Gonzaga podczas męczącej wyprawy do Warszawy na przełomie 1645/1646 r. Najbardziej brzemiennej w skutki była jednak roczna podróż Władysława Zygmunta

Wazowie w podróży. Europejska peregrynacja Władysława Zygmunta

pielgrzymującego do Loreto i Rzymu, który wyruszył z Polski w maju roku jubileuszowego 1624.

Królewicz Władysław Zygmunt

Jak można określić cele tej wyprawy? Czy uznać ją za podróż edukacyjną, misję dyplomatyczną, pielgrzymkę, a może wyprawę po żonę? Naszym zdaniem każde z przywołanych określeń należy odnieść do tej eskapady. W 1621 r. królewicz brał udział w kampanii wojennej przeciw Turkom pod Chocimiem. Działania militarne zakończyły się 12 października tegoż roku wycofaniem wojsk sultañskich. Podczas choroby, którą przeżył w obozie polskim, Władysław Zygmunt złożył ślub pielgrzymki do cudownej figury w Loreto i zobowiązał się złożyć tam wotum dziękczynne, jeśli powróci do zdrowia. Wobec ojca powoływał się właśnie na owo ślubowanie. Król początkowo był przeciwny tej wyprawie – zwracał uwagę przede wszystkim na niedogodności i niebezpieczne sytuacje, z którymi mógł spotkać się następca tronu. Podobno prawie dwa lata zwlekał z ostateczną odpowiedzią. W końcu Władysław Zygmunt otrzymał zgodę ojca na odwiedzenie Wiednia, południowych Niderlandów oraz Italii.

Albrycht Stanisław Radziwiłł, kanclerz wielki litewski, poseł królewski, formalnie najważniejsza postać w 40-osobowym orszaku, otrzymał od Zygmunta III szczegółową instrukcję w języku łacińskim, w której czytamy: „podróżujący [często] są narażeni albo na utratę życia, albo ponoszą szkodę na swym poczuciu honoru i godności, zwłaszcza jeśli ją podejmują synowie królów” (proszę o podanie źródła cytatu). Zabraniała ona m.in.: wjazdu do Zjednoczonych Prowincji, Francji i Hiszpanii, a także spotkania się z kardynałami kurii rzymskiej, z wyjątkiem kardynała Cosima Torresa, a także występowania królewicza pod własnym imieniem w miastach Europy. Radziwiłł musiał podpisać instrukcję. Do jego obowiązków należało kierowanie orszakiem, miał też nie pozwalać na kłótnie i wybryki. Dla zachowania *incognito* królewicz posługiwał się nazwiskiem Snopkowski (czytelna aluzja do herbu Snopek). Na zaprzyjaźnionych z Zygmuntem III dworach mógł jednak ujawnić swoją godność najstarszego syna elekcyjnego króla Polski, wielkiego księcia Litwy, dziedzicznego władcy Szwecji oraz własne tytuły, w tym elekta księcia Moskwy. Na co dzień „Królewicz J.[ego] M.[ość] był między nami jako jeden z kompanii, książę j[aśnie] m[i]łościwy pan kanclerz – panem” (proszę o podanie źródła cytatu. Okazało się to trudne do wykonania, nie tylko z powodów ambicjonalnych. Stefan Pac w trakcie włoskiej

1.